

Tuhala Looduskeskuse kronoloogia

- 1976 – Algas Tuhala karstiaala kaitsmine ümbruskonda kavandatavate maaparandusobjektide eest.
- Alustati Tuhala karstiaala heakorrastamist .
 - Loodusesse märgiti Tuhala karstiaala tutvustav matkarada.
 - Alustati turistide ja matkajate juhendamist.
 - Eesti Teaduste Akadeemia Geoloogia Instituudi vanemteadur Ülo Heinsalu alustas Tuhala karstiaala põhjalikku uurimist.
- 1977 - Kodu-uurija ja harrastusarheoloog Oskar Raudmets avastas Kämbla, Oru, Kata, Võivere kandis Kose kihelkonna muistiserikkaima piirkona. Nüüdseks on avastatud 46 objekti.
- Alustati Tuhala kui rikkaliku loodus- ja kultuuripärandiga maakoha tutvustamist ajakirjanduses.
- 1978 - Tuhala kooli 210. aastapäeva tähistamine. Eesti esimese kooli-mälestusmärgi avamine Kooli tamme all. Toetas Lauristini-nim. kolhoos.
- 1981 - Raskejõustiklase ja rahvaluulekoguja Tõnu Võimula 110. sünniaastapäeva tähistamine.
- Mälestustahvli avamine Nuhja taluhoone seinal. Toetas Lauristini-nim. kolhoos.
- TA Geoloogia Instituudi Tuhala karstijaama asutamine Nõiakaevu juures Sulu talu vanas taluhoones.
 - Tuhalat tutvustava ekspositsiooni avamine Nõiakaevu juures ja Sulu talutares. Toetas Lauristini nim. kolhoos.
 - Eesti Looduskaitse Seltsi Tuhala osakonna asutamine.
 - Tuhala loodusõppekeskuse (Tuhala Looduskeskuse) asutamine Nõiakaevu juures Sulu vanas talutares.
 - Algas Tuhala algkooli taastamine 8-kl. kooliks.
Lastevanemate algatusel alustati koolihoone kapitaalremonti. Toetas Lauristini nim. kolhoos.
 - Algas lastepäevakodu projekteerimine Orusse.
- 1983 - Jüriöö ülestõusu 640. aastapäeva tähistamine. Mälestusmärgi avamine Kanaveres (skulptor Aulin Rimm). Toetas Lauristini nim. kolhoos.
- Tähistati Tuhala kooli 215. aastapäeva. Toetas Lauristini nim. kolhoos
 - Koostati Tuhala-Oru- Kanavere kultuurilooline loodusõpperada (25 km).
- 1984 - Vaatesilla ehitamine üle Ämmaaugu. Ehitas Lauristini nim. kolhoos.
Tuhala karstiaala külastasid rahvusvahelisest geoloogiakongressist osavõtjad.
Toetas Lauristini nim. kolhoos.
- 1985 - Estonia teatri asutaja , näitleja ja lavastaja Theodor Altermanni 100. sünniaastapäeva tähistamine. Mälestusmärgi avamine Tammiku lähedal Visjas (skulptor Ülo Õun).
- Valmis Oru mõisapargi rekonstrueerimise projekt. Toetas Lauristini nim. kolhoos.
 - Valmis Tuhala mõisapargi rekonstrueerimisprojekt. Toetas TK Signaal.

- Harrastusbotaanik Arne Kivistiku juhtimisel algas Tuhala kandis kasvavate haruldaste taimede selgitamine. Leiti 25 liiki k palisi.
- 1986 - Toimus esimene Tuhala kodukandip ev. Heakorrastati Tuhala kalmistut. Toetas Lauristini nim. kolhoos.
- 1987 - Tuhala, praeguse Oru kooli 220 aastapäeva t histamine. Mälestustahvli (skulptor  lo  un) avamine Oru mõisa seinal, kus kool asus 1921 – 1987.
 - Valmis uurimus Kose kihelkonna koolide ajaloo kohta. Autor Eimar Kaasik
 - Orus valmis uus p hikoolihoone. Eestvedajaks Lauristini nim. kolhoos.
- 1988 - Tuhala mõisapargis avati „ Liivimaa atlase ” autori, krahv Ludvig August Mellini M lestusm rk. Toetas Lauristini nim. kolhoos. Eesti rahvuslipu taasheiskamine.
 - Valmis Tuhala kalmistu rekonstrueerimise projekt. Toetas Harju Rajooni TK.
- 1989 - Tuhala karstiala piires moodustati kaitseala.
- 1990 - Valmis pirkonna kultuurilooline kaart. Koostas Ants Talioja, teostas ja kujundas Olev Soans.
 - Tuhala kiriku ümbruse heakorrastamine.
- 1991 - Karstiurija Ülo Heinsalu kandis Tuhala karstiala Eesti  rglooduse raamatusse.
- 1992 - Tuhala kalmistul oleva kabeli renoveerimine leinamajaks. Toetasid Lauristini nim. kolhoos ja Kose Vallavalitsus
 - Mälestustahvli avamine moodsa sotsioloogia rajajale, Paul von Lilienfeld-Toal`ile Tuhala kabeli seinal. Toetas von Lilienfeld-Toal`ide suguvõsa Saksamaal.
- 1993 - Tuhala, praeguse Oru kooli 225. aastapäeva t histamine. Mälestustahvli avamine Tammiku vallakooli seinal. Toetas Kose Vallavalitsus.
- 1995 - Rahvamaja taasavamine Oru mõisas. Toetas Kose Vallavalitsus.
 - Skulptor  lo  una 55. sünniaastapäeva t histamine. Mälestusnäituse korraldamine Nõiakaevu juures Sulu vana talutare õuel. Toetas Kose Vallavalitsus. Laulis Tõnis Mägi.
- 1997 - Ümbruskonna k lade esmamainimise 750. aastapäeva t histamine Nõiakaevu juures Tuhala Looduskeskuse  uel.
 - Toimus Harju maakonna folkloorip ev. Toetas liikumine „ Kodukant ” ja Harju Omavalitsuse Liit.
- 1998 - Asutati MTÜ Tuhala Looduskeskus, mis liitus liikumisega „MTÜ Kodukant Harjumaa ”.
 - Algas võitlus Nõiakaevu h vitamise vastu. Leva rabas, Tuhala karstiala vees ilitusalal tahetakse hakata 400 hektaril turvast tootma. See muudaks veereziimi ja h vitaks Nõiakaevu.
 - Europarlamendi keskkonnan unik Hannes Lorenzen tutvus Tuhala karstialaga.

- Tuhala karstiaala piires moodustati maastikukaitseala.
 - Moodustati Tammiku looduskaitseala (haruldased taimed).
- 1999
- Tuhala Looduskeskuse õuele püstitati matkatäre.
Toetas Harju Maavalitsuse keskkonnaosakond .
 - TA Geoloogia Instituudi vanemteadur Hella Kinku algatusel kanti Leva raba Eesti ürglooduse raamatusse.
 - Ilmus raamat „ Tuhala ”. Autor Ants Talioja. Kirjastus Maalehe Raamat.
Tallinn 1999. Toetas Kose Vallavalitsus.
- 2000
- Tehti ettepanek kanda Tuhala karstiaala UNESCO looduspärandi nimistusse.
 - Skulptor Ülo Õuna 60. sünniaastapäeva tähistamine. Mälestusnäituse avas kunstiteadlane Mai Levin.
Helilooja Urmas Sisask loitsis Nõiakaevu juures.
 - Kauni looduse säilitamise eest anti peaminister Mart Laari nimel Tuhala Looduskeskusele üle aukiri ja mastivimpel.
 - Kose Vallavolikogu otsustas toetada Mahtra maastikukaitseala moodustamist, mis hõlmaks ka Leva raba.
- 2001
- Toimus karstipäev. Avati karstiuurija Ülo Heinsalu mälestusmärk. Autor Tallinna kivistur Helmut Hiismaa. Nõiakaevul avastatud Eesti võimsaimat energiasammast tutvustasid akadeemik Anto Raukas ja geobioloog Rein Weber.
Avati energiasamba tähis. Toetasid Kose Vallavalitsus. TTÜ Geoloogia Instituut.
- 2002
- Valmis populaarteaduslik film „ Tuhala Nõiakaev ” .Autor Kadi Alatalu. Toetasid Kose Vallavalitsus, Kohaliku Omaalgatuse Programm ja Eesti Kultuurkapitali Harjumaa ekspertgrupp.
 - Ilmus raamat „ Tuhala nõia lood”. Koostanud Ants Talioja. Ilustreerinud Jüri Arrak
Kirjastus Varrak.
Toetasid Kose Vallavalitsus, Kohaliku Omaalgatuse Programm ja Eesti Kultuurkapitali Harjumaa ekspertgrupp.
 - Valmis Tuhala karstiaala tutvustava matkaraja uus tähistus. Väljaandja MTÜ Tuhala Looduskeskus. Teostas AS Teede REV-2. Toetas REC Estonia.
- 2003
- Toimus karstipäev mis oli pühendatud loodusteadlase Ülo Heinsalu 75. sünniaastapäevale. Toimus helilooja Urmas Sisaski uue teose esiettekanne vabas õhus. Esitasid ansambel Wirbel ja Viljandi Kultuuriakadeemia rahvamuusikud. Toetas Kose Vallavalitsus.
- 2004
- Valmis Tuhala Looduskeskuse renoveerimisprojekt. Autor arhitekt Helve Udam.
Toetasid Kose Vallavalitsus, Kohaliku Omaalgatuse Programm ja Eesti Kultuurkapitali Harjumaa ekspertgrupp.
- 2005
- Algas Kose, Kohila, Kiili ja Saku valla rahva ühine võitlus põhjavee, karsti ja Nõiakaevu ning haruldaste taimede kaitseks. Tuhala lähedale Nabala karstialale tahetakse rajada 7 lubjakivikarjääri. Tuhala jõest tõmmataks siis suurvesi maa-aluste jõgede kaudu veel enne ära, kui see Nõiakaevu alla jõuab.

- Geobioloog Rein Hanstein alustas Tuhala-Nabala maa-aluste jõgede uuingut. Valmis Tuhala kalmistu sepistatud peaväravad. Autor Tallinna sepp Olavi Rõigas. Toetas Kose Vallavalitsus.
- 2006
- Tuhala, praeguse Oru kooli 367. aastapäeva tähistamine. Eesti kooliajaloo uurija, Tallinna Ülikooli emeriitprofessor Lembit Andresen avas mälestusmärgi looduskeskuse õuel kus 1639 – 1768 asus Tuhala kool. Autor Helmut Hiismaa. Toetas Kose Vallavalitsus.
- 2007
- Moodustati Mahtra looduskaitseala (7569 ha).
 - AS Eesti Kaardikeskus alustas kartograaf Heiki Potteri juhendamisel Tuhala-Nabala piirkonna maa-aluste jõgede kaardistamist. Toetas Oru Arendus OÜ.
 - Tallinna Tehnikaülikooli Geoloogia Instituudi algatusel ja loodusteadlase Hella Kink`u juhendamisel valmis teadusuuring veeseirest Nabala lubjakivi uuringu alal. Toetasid Kose, Kohila, Kiili ja Saku vallavalitsus ning Oru Arenduse OÜ
 - Tuhala karstiala ja Nõiakaevu hakkasid külastama kruisilaevadega Eestisse saabuvad turistid kogu maailmast.
- 2008
- Valmis populaarteaduslik film „ Karstist killustikuks. Nabala juhtun ” Autor Kadi Alatalu. Toetasid Kohaliku Omaalgatuse Programm, Eesti Kultuurkapitali Harjumaa ekspertgrupp, Kose Vallavalitsus, Oru Arenduse OÜ
 - Valmis voldik „ Nabala karstiala ähvardab oht ”. Kujundanud Urve Smitt. Toetasid Salme Väljataga ja Oru Arenduse OÜ.
 - Ajalehed The New York Times ja Harald Tribune andsid maailmale teada Tuhala Nõiakaevu keema hakkamisest 2 detsembril.
 - Eesti karstiuurija Ülo Heinsalu (1928 – 1994) 80 sünniaastapäeva tähistamine Nabalas Paekna allikajärve ääres. Nabala karstiala tutvustasid Rein Einasto, Ülle Kukk jt. Toetas Kiili Vallavalitsus.
 - Valmis Tuhala voldiku 5. täiendatud trükk. Kujundanud Katrin Smitt. Toetas Riikliku Looduskaitsekeskuse Harju.Rapla regioon.
- 2009
- Tuhala, praeguse Oru kooli 370 aastapäeva tähistamine . Mälestuskivi avamine Nõravas Tänavotsal , kus kool asus 1835 – 1881. Toetas OÜ Renott Kivi .
 - Loodusteadlase Hella Kink`u algatusel kanti Nabala karstiala Eesti Ürglooduse raamatusse (EELIS).
 - Alustati Nabala lubjakivimaardla kronoloogia koostamist. Koostaja Salme äljataga
- 2010
- Keskkonnaministeeriumile tehti ettepanek moodustada Nabala karstiala piires maastikukaitseala.
 - Alustati toetushäälte kogumist Nabala karstiala ja Tuhala Nõiakaevu kaitseks Tuhala Looduskeskuse algatusel koguti 65430 häält 109 riigist.

- Tuhala ja Nabala karstialade toetuseks loodi uus laul „ Nõiakaevu loits ”
Autor helilooja Urmas Sisask. Laulu esiettekanne oli Tallinna Vanalinna Päevade ajal Raekoja platsil.
 - Alustati hiietammiku taastamist Nõiakaevu juurde. Toetas AS Schetelig.
 - Loodi Tuhala Nõiakaevu vaim. Autor kunstnik Kunta Randla.
- 2011
- President Toomas Hendrik Ilves saatis peaminister Andrus Ansipile kirja, paludes end kursis hoida otsusega millest sõltub Tuhala ja Nabala karstialade saatus.
 - Vabariigi Valitsus lubab valitsusliidu koalitsioonilepingus tagada Nabala karstiala ja Tuhala Nõiakaevu säilimise.
- 2012
- Keskkonnaminister Keit Pentus- Rosimannus ja nõunik Hanno Zingel Tutvustasid meediale uut looduskaitse arengukava ja tulevikusuundi.
 - Eesti ime 2012 hääletuse võitis Tuhala Nõiakaev.
 - Ilmus raamatu „ Tuhala radadel ” kuues täiendatud trükk.
Autor Ants Talioja. Ilustreerinud Katri Smitt ja Jüri Arrak.
Kirjastus OÜ Kadmirell. Tallinn 2012.
- 2013
- Rail Balticu raudtee kavandatakse ühe Nabala karstiala.
 - Keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus andis välja käskkirja, millega algatati Nabala looduskaitseala moodustamine.
- 2014
- Nõiakaevul, energiasamba juures toimus laulu- ja tantsupeo „ Aja Puudutus. Puudutuse aeg ” tule loits. Esindatud olid naiskoor Emajõe laulikud, meeskoor Akadeemiline Emajõgi ja Tule Tulemise meeskond.
 - Valitsuskabineti istungil ei toetatud Rail Balticu raudteekoridori planeerimist läbi moodustatava Nabala looduskaitseala.
 - Jõustus Vabariigi Valitsuse määrus Nabala-Tuhala looduskaitseala moodustamise kohta.

Koostas Ants Talioja